

УДК 330.341.1:338.2:338.45:330.45
DOI: 10.31732/2663-2209-2024-76-195-200

СУТНІСТЬ ПРОЦЕСІВ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ПІДПРИЄМСТВ

Сергій Рожок

Аспірант кафедри управлінських технологій, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, вул. Табірна, 30-32, 03113, Україна, e-mail: Rozhok.SV@krok.edu.ua, ORCID:https://orcid.org/0000-0003-2882-2658

THE ESSENCE OF THE PROCESSES OF MANAGEMENT OF INVESTMENT AND INNOVATION SUPPORT OF ENTERPRISES

Serhii Rozhok

Postgraduate student of the Management Technologies Department, KROK University, Kyiv, 30-32 Tabirna st., 03113, Ukraine, e-mail: Rozhok.SV@krok.edu.ua, ORCID:https://orcid.org/0000-0003-2882-2658

Анотація. У статті досліджено сутність процесів управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням підприємств. Актуальність теми полягає у необхідності дослідження сутності процесів управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням підприємств, оскільки здійснення інноваційної діяльності, яка забезпечує підприємству відповідний розвиток, залежить від можливостей залучення і достатності необхідних для цього фінансово-інвестиційних та інноваційних ресурсів у вигляді фінансового, інвестиційного капіталу; створених, залучених чи отриманих технологій, техніки, обладнання; інтелектуальних нематеріальних активів; матеріальних ресурсів та безумовно, кадрового ресурсу відповідної кваліфікації, компетентності, здатного ефективно ці ресурси використовувати, планувати, впроваджувати інноваційні процеси та загалом здійснювати управління інноваціями.

Мета статті полягає у розгляді сутності процесів управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням підприємств з використанням організаційних форм інноваційного, інвестиційного менеджменту, що є найбільш ефективними для управління інноваційною, інвестиційною діяльністю.

Методологічною основою дослідження стали методи аналізу та синтезу, спостереження, порівняння; системний, ресурсний, історичний, комплексний, логічно-діалектичний методологічні підходи.

Отримані наукові результати полягають у розгляді сутності процесів управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням підприємств на засадах впровадження інвестиційно-інноваційних проектів, що потребує здійснення ефективних змін в структурі управління підприємством та використання комплексу наукових підходів, методів управління та їх інструментарію, притаманних функціональним напрямкам інвестиційного інноваційного менеджменту, поєднання традиційної управлінської системи та інноватизації, застосування методології управління проектами, зростання гнучкості, ефективності управління ресурсами та зміцнення ресурсного потенціалу, впровадження інструментарію управління ризиками та можливості своєчасного та адекватного управління змінами в управлінні підприємствами.

Перспективи подальших досліджень полягають у визначенні чинників успіху інвестиційно-інноваційної діяльності, де найбільш вагомими складовими готовності підприємств до впровадження змін є наявність у них власних фінансових ресурсів для впровадження такої діяльності, реальність залучення для здійснення інвестиційно-інноваційної діяльності інвестиційних ресурсів із зовнішніх джерел, наявність інвесторів та їх зацікавленість в інвестуванні та формування, розбудова середовища, ринку, інфраструктури інноваційної діяльності для взаємодії всіх учасників інвестиційно-інноваційних процесів.

Ключові слова: управління, інвестиції, інновації, інвестиційне забезпечення, інноваційне забезпечення, підприємства сфери інформаційних технологій.

Формул: 0, рис.:0, табл.: 0, бібл.: 16

Summary. The article studies the essence of the processes of management of investment and innovation support of enterprises. The relevance of the topic lies in the need to study the essence of the processes of management of investment and innovation support of enterprises, since the implementation of innovation activities that ensure the appropriate development of the enterprise depends on the possibilities of attracting and the sufficiency of the financial, investment and innovation resources necessary for this in the form of financial, investment capital; created, attracted or received technologies, machinery, equipment; intellectual intangible assets; material resources and human resources of appropriate qualifications, competence, capable of effectively using these resources, planning, implementing innovation processes and generally managing innovations.

The article is aimed at considering the essence of the processes of management of investment and innovation provision of enterprises using organizational forms of innovation, investment management, which are the most effective for the management of innovation and investment activities.

The methodological basis of the study was the methods of analysis and synthesis, observation, comparison; systemic, resource, historical, complex, logical-dialectical methodological approaches.

The scientific results obtained consist in the study of the essence and management of investment and innovation activities, ensuring the growth of enterprises on the basis of the implementation of investment and innovation projects, which requires effective changes in the structure of enterprise management and the use of a wide range of approaches, management methods and their tools in the functional areas of investment innovation management, a combination of the traditional management system and innovations, application of project management methodologies, increasing flexibility, efficiency of resource management and strengthening of resource capacity, implementation of risk management tools and the possibility of timely change management in enterprise management.

Prospects for further research are to determine the factors of success of investment and innovation activities, where the most significant components of the readiness of enterprises to implement changes are the availability of their own financial resources for the implementation of such activities, the real possibility of attracting investment resources from external sources for the implementation of investment and innovation activities, the availability of investors and their interest in investing and the formation and development of environment, market, infrastructure of innovation activity for the interaction of all participants in investment and innovation processes.

Keywords: management, investments, innovations, investment support, innovation support, enterprises in the field of information technology, Investment and innovation support

Formulas: 0, fig.: 0, tabl.: 0, bibl.: 16

Постановка проблеми. Сучасне розуміння перспектив подальшого економічного розвитку на всіх рівнях: на макrorівні – розвитку держави, мезорівні регіонального розвитку та мікрорівні розбудови, зростання кожного окремого підприємства, пов'язують із впровадженням інновацій. Проте, невід'ємною складовою такого інноваційного розвитку є інвестиції, інвестиційне забезпечення, формування єдності, взаємозв'язку між інноваціями та інвестиціями.

Здійснення інноваційної діяльності, яка забезпечує підприємству відповідний розвиток, залежить від можливостей залучення і достатності необхідних для цього фінансово-інвестиційних та інноваційних ресурсів у вигляді фінансового, інвестиційного капіталу; створених, залучених чи отриманих технологій, техніки, обладнання; інтелектуальних нематеріальних активів; матеріальних ресурсів та безумовно, кадрового ресурсу відповідної кваліфікації, компетентності, здатного ефективно ці ресурси використовувати, планувати, впроваджувати інноваційні процеси та загалом здійснювати управління інноваціями.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Процеси здійснення інноваційної діяльності та їх інвестиційного забезпечення потребують

обґрунтування, розбудови і впровадження ефективної системи управління.

Теоретичні аспекти управління інноваційною, інвестиційною діяльністю, інвестиційно-інноваційним забезпеченням підприємств представлені у працях багатьох науковців.

У дослідженнях В. Волощук (2020) особливої уваги, на думку автора, потребує здійснення оцінювання інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку підприємств. Наголошується на необхідності розробки та застосування інструментарію, використання методів оцінювання, які могли б забезпечувати своєчасність і адекватність реагування на процеси впровадження інновацій, інвестиційного забезпечення, їх економічну доцільність та ефективність.

Досліджуючи управління інвестиціями та інноваціями Ю. Вітковський (2019) зосереджує увагу на прийомах та підходах, які застосовують для управління розвитком підприємства. При цьому, управлінська діяльність та завдання мають бути спрямованими на формування і зміцнення інноваційного, інвестиційного потенціалу підприємства. На нашу думку, такий підхід до управління є значно ширшим та охоплює базис інвестиційно-інноваційного забезпечення, а саме наявність самих інвестиційних та інноваційних ресурсів, інвестиційно-інноваційний потенціал, який має підприємство в здійсненні своєї діяльності.

Загалом, наукова парадигма формування засад інвестиційно-інноваційного забезпечення підприємств формується на філософсько-логічному поєднанні різних бачень як системології визначень так і їх сутнісних характеристик. Так, частина науковців дотримуються термінології інвестиційно-інноваційного забезпечення підприємства, інші науковці визначають ці процеси як інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку, частина дотримується термінології інвестиційне та інноваційне забезпечення чи навпаки інноваційне-інвестиційне забезпечення розвитку підприємств (Поліщук, 2009; Ястремська, 2004). Власне, всі бачення науковців мають загальні, спільні думки щодо необхідності наявності ресурсів та потенціалу, який є основою забезпечення, залежності від внутрішнього і зовнішнього середовищ та необхідності управління процесами, для здійснення яких необхідна розбудова ефективної системи управління.

Інвестиційне середовище та його значення в залученні інвестицій та інвестиційному забезпеченні інноваційних процесів досліджували у своїх працях В. Любімов (2009), М. Денисенко & А. Гречан (2005). Так, на думку В. Любімова (2009) інвестиційне середовище може бути визначене як складне явище соціально-економічного характеру яке здійснює вплив на процеси економічного відтворення, пришвидшує або навпаки призупиняє інтеграційні процеси, рух національної економіки у світову економіку.

На нашу думку, численні наукові праці присвячені зовнішнім та внутрішнім аспектам здійснення інвестиційно-інноваційного забезпечення, передусім формуванню відповідного інвестиційного середовища, привабливого інвестиційного клімату та стимулюванню інноваційної активності вітчизняних підприємств. Проте, представлені науковцями бачення сутності процесів управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням підприємств не повною мірою розкривають саме питання не середовища, а управління інвестиційно-інноваційною діяльністю,

інвестиційно-інноваційними проектами на всіх етапах їх виконання з використанням організаційних форм інноваційного, інвестиційного менеджменту, що є необхідним для управління інноваційною, інвестиційною діяльністю і є актуальним для проведення подальших наукових досліджень.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у розгляді сутності процесів управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням підприємств з використанням організаційних форм інноваційного, інвестиційного менеджменту, що є найбільш ефективними для управління інноваційною, інвестиційною діяльністю. З метою проведення дослідження було застосовано методи наукового пізнання: аналізу та синтезу, спостереження, абстрагування, декомпозиції, порівняння; системний підхід; процесний, комплексний, функціональний та еволюційно-синергетичний методологічні підходи, а також логічно-діалектичний підхід.

Виклад основного матеріалу. Значна частина наукових праць присвячена розробці та реалізації інвестиційно-інноваційних проектів та фінансовій, інвестиційній ефективності такої реалізації, що загалом формують окремі напрями наукових знань з проектного та інвестиційного менеджменту (С. Бушуєв, Д. Бушуєв & Б. Козир, 2019). Проте, не слід забувати, що саме проектування та методи, які при цьому використовуються забезпечують найбільш ефективне планування, розподіл всіх видів ресурсів, і в першу чергу інвестиційних та фінансових і дають можливість визначити потреби в цих ресурсах в той чи інший період, етап проектної діяльності.

Окрема увага науковців зосереджується на інструментах, методах та засобах управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням. Зазначимо, що передумовою формування систем, процесів, управління та науково-прикладних аспектів їх впровадження детально досліджених та описаних у наукових працях В. Геєця (2009), В. Дикань

& В. Зубенко (2008), Я. Жаліло, С. Архієреєва & Я. Базилюка (2006), Н. Гладинець (2021) та інших науковців є концептуальні засади, методологія досліджень, методичні основи, обґрунтування і впровадження управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням підприємств.

У дослідженнях О. Бабини (2020) вивчаються інвестиційні можливості підприємств, організацій, підприємницької діяльності загалом щодо здійснення ними інноваційної діяльності. Таким чином, автором зосереджується увага на дослідженнях зовнішнього середовища підприємств, ринкових, суспільних, загальних економічних умов сформованості чи формування необхідного інвестиційного клімату, сприятливого для інвестування, що в свою чергу забезпечуватиме можливості для розвитку інноваційної діяльності, створення та впровадження інновацій.

Окрема увага наукових праць Р. Нельсона (1993), Б. Лундвалла (1992), К. Фрімена (1995) зосереджується на дослідженнях проблематики подолання інституційних обмежень, перешкод та ринкової невизначеності, ризиків, що здійснюють негативний вплив на якість та результати інвестиційної, інноваційної діяльності, сприяють чи навпаки унеможливають її ефективне або й фактичне здійснення. В цих аспектах окремого значення набуває вивчення, концептуалізація передумов, можливостей здійснення інноваційної та інвестиційної діяльності, управління інвестиційно-інноваційними проектами, стратегування інноваційного розвитку, зміцнення ресурсного, економічного, інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємства, а також дослідження науково-прикладного інструментарію ефективного управління та використання ресурсів, їх оптимізації, впровадження, інжинірингу та реінжинірингу бізнес-процесів, управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням, удосконалення інформаційного забезпечення інвестиційно-інноваційної діяльності та інших.

Інше бачення інвестиційно-інноваційного забезпечення підприємств, їх інноваційно-інвестиційного розвитку мають І. Гріщенко, Н. Білецька, Л. Клівіденко (2016). На думку цих авторів інвестиційно-інноваційний розвиток є найбільш ефективним шляхом впровадження сучасних перетворень, необхідних для виходу із кризи, подолання кризових явищ в діяльності підприємства. Така точка зору, на нашу думку, свідчить про застосування цими науковцями системного підходу до дослідження інвестиційного інноваційного розвитку, коли інвестиційно-інноваційна активність підприємств визначається засобом, який забезпечує перехід системи на новий, більш високий рівень економічного розвитку і тим самим забезпечує зростання конкурентоспроможності підприємства, його стійкість у протидії зовнішнім впливам та забезпечує подолання кризових явищ, які в переважній більшості своїй пов'язані із падінням конкурентоспроможності і внаслідок цього зниженням ефективності фінансової, економічної, виробничої діяльності підприємства.

Загалом, сутність інвестиційно-інноваційних процесів розвитку полягає у вивченні, узгодженні інтересів всіх учасників економічних процесів, таких як держава, підприємства та суспільство за для розвитку, розбудови необхідної для інвестиційно-інноваційних процесів інфраструктури, формування інвестиційного середовища та використання широкого кола джерел фінансування за для зростання інноваційної активності підприємств.

Зазначимо, що активування, впровадження інвестиційно-інноваційних процесів на всіх рівнях економічної системи по-перше забезпечуватиме єдність такої системи загалом, по-друге активуватиме впровадження розробок нових технологій, здобутків науково-технічного прогресу в економічну діяльність як окремих структур господарювання, так і галузей, регіонів та країни, по-третє забезпечувати єдність, міцність та мультиплікативність

інвестиційно-інноваційного розвитку економічної системи країни загалом та кожного суб'єкта господарювання як невід'ємної її частини, зокрема. Це дає підстави до необхідності розгляду управління інвестиційно-інноваційним розвитком підприємств з обов'язковим урахуванням впливів та чинників дії внутрішнього та зовнішнього середовища макrorівня та мікрорівня, як в аспектах впливів та ризиків, так і з позицій перспектив та можливостей розвитку, що на нашу точку зору має і повинно бути враховано при обґрунтуванні теоретичних засад розбудови системи управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням підприємств.

Суб'єктами інституційного середовища, що виступають регуляторами та безпосередніми учасниками процесів управління інноваційною, інвестиційною діяльністю є відповідні органи державної та місцевої влади, державні заклади, установи які забезпечують підтримку, експертизу інвестиційно-інноваційних проєктів, наукові освітні установи, заклади, організації; фінансові, інвестиційні організації, банківські структури, фондові біржі; страхові, консалтингові, проєктно-орієнтовані та інші компанії, агенції інноваційного розвитку, інвестиційні та венчурні фонди та інші організації. Такий перелік не є вичерпним, він дає лише загальне уявлення про те, наскільки масштабними є процеси управління інвестиційно-інноваційною діяльністю та яка значна кількість суб'єктів різних рівнів управління задіяна та взаємодіє в процесі здійснення такої діяльності в зовнішньому правовому, економічному, суспільному середовищах. Проте, від діяльності, сформованості та результативності роботи цих суб'єктів залежать можливості і перспективи здійснення інвестиційно-інноваційної діяльності окремими суб'єктами господарювання, підприємствами та результати цієї роботи.

Узагальнюючи зазначимо, що найбільш важливими чинниками успіху в інвестиційно-інноваційній діяльності є сама готовність підприємств до

впровадження змін, наявність у них власних фінансових ресурсів для впровадження такої діяльності, реальна можливість залучення для здійснення інвестиційно-інноваційної діяльності інвестиційних ресурсів із зовнішніх джерел, наявність інвесторів та їх зацікавленість в інвестуванні та формуванні, розбудова середовища, ринку, інфраструктури інноваційної діяльності для взаємодії всіх учасників інвестиційно-інноваційних процесів.

Результати проведених досліджень дають можливість зробити висновок проте, що в сучасних умовах розвитку зовнішнього інвестиційного середовища, сформованості та дії інститутів інвестування, інфраструктури інноваційних та інвестиційних ринків, механізмів державного регулювання інвестиційно-інноваційного забезпечення суб'єктів господарювання першочергового значення набуває системне, комплексне управління інвестиційно-інноваційною діяльністю, інвестиційно-інноваційними проєктами на всіх етапах їх виконання з використанням організаційних форм інноваційного, інвестиційного менеджменту, що є найбільш ефективними для управління інноваційною, інвестиційною діяльністю.

Висновки. В статті досліджено сутність процесів управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням підприємств. Загалом, управління інвестиційно-інноваційною діяльністю, забезпечення зростання підприємств на засадах впровадження інвестиційно-інноваційних проєктів потребує здійснення ефективних змін в структурі управління підприємством та використання широкого кола підходів, методів управління, їх інструментарію, притаманних функціональним напрямкам інвестиційного, інноваційного менеджменту, поєднання традиційної управлінської системи та інноватизації, застосування методології управління проєктами, зростання гнучкості, ефективності управління ресурсами та зміцнення ресурсного потенціалу, впровадження інструментарію управління

ризиками та можливості своєчасного та адекватного управління змінами в управлінні підприємствами.

Узагальнюючи зазначимо, що інвестиційно-інноваційна діяльність суб'єктів господарювання забезпечує їм можливість отримання конкурентних переваг та зростання конкурентоспроможності у довготривалій

перспективі, забезпечує зростання техніко-технологічного рівня виробництва чи здійснення операційної діяльності, забезпечує оптимізацію, зростання ефективності використання всіх видів ресурсів та подальше зміцнення ресурсного потенціалу і все це разом забезпечує ефективний розвиток підприємств у довготривалій перспективі.

Література:

1. Nelson, R. (1993). *National and Systems. A Comparative Analysis*. Oxford University Press. 325 p.
2. Lundvall, B. (1992). *National Systems of Innovation: Towards a Theory of Innovation and Interactive Learning*. London, Pinter Publishers. 236 p.
3. Freeman, C. (1995). *The National System of Innovation in Historical Perspective*. *Cambridge Journal of Economics*. vol. 19, No 1. P. 56-63.
4. Бабина, О. М. (2020). Аналіз інвестиційних можливостей підприємництва з позицій розвитку інноваційної діяльності у виробництві енергії з альтернативних джерел. *Ефективна економіка*. № 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2020_4_82
6. Бушуєв, С. Д., Бушуєв, Д. А., & Козир, Б. Ю. (2019). Зміна парадигм в управлінні інфраструктурними проектами та програмами. *Управління розвитком складних систем*. Вип. 37. С. 6-12. URL: <http://urss.knuba.edu.ua/files/zbirnyk37/3.pdf>
7. Вітковський, Ю. П. (2019). Методологічні та методичні прийоми і підходи до управління розвитком інноваційно-інвестиційного потенціалу суб'єктів агробізнесу. *Вісник ХНАУ*. № 4(2). С. 210–219.
8. Волошук, В. Р. (2020). Інструментарій оцінки інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку підприємств. *Формування ринкових відносин в Україні*. № 12. С. 61–71.
9. Геєць, В. М. (2009). *Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку*. К.: Ін-т екон. та прогнозів. НАН України. 864 с.
10. Гріщенко, І., Білецька Н., Клівіденко, Л. (2016). Інвестиційно-інноваційний розвиток підприємств в умовах системних перетворень. *Вісник Львівської комерційної академії*. № 50. С. 157-160.
11. Гладинець, Н. Ю. (2021). Теоретичні основи інвестиційно-інноваційних процесів розвитку територій. *Економічний простір*. № 169. С. 56-61.
12. Дикань, В. Л., Зубенко, В. О. (2008). *Забезпечення ефективності інноваційної діяльності підприємств залізничного транспорту: монографія*. Х.: УкрДАЗТ. 194 с.
13. Денисенко, М. П. & Гречан, А. П. (2005). Інвестиційний клімат України та напрями його подальшого покращення. *Проблеми науки*. №12. С. 32-39.
14. Поліщук, Н.В. (2009). Теоретичні підходи до визначення сутності інновацій. *Галицький економічний вісник*. № 1 (22). С. 20 – 23
15. Любимов, В. І. (2009). Інвестиційне середовище та його роль в залученні прямих іноземних інвестицій. *Інвестиції: практика та досвід*. № 13. С. 4-6
16. Ястремська, О. М. (2004). *Інвестиційна діяльність промислових підприємств: методологічні та методичні засади*. Х.: Вид. ХДЕУ. 472 с.